

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон
Дар бораи ҳифзи хок

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2009, №9-10, мод.548)

Қонуни мазкур принципҳои асосии сиёсати давлатӣ, асосҳои ҳуқуқи фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқиро бо мақсади оқилона ва эҳтиёткорона истифода бурдани хок, нигоҳ доштани сифат, ҳосилхезӣ ва ҳифзи онро аз падидаҳои манфӣ муайян карда, маҷмӯи муносибатҳои бо ҳифзи хок алоқамандро танзим менамояд.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

-**хок** – қабати болоии табиӣ ё дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва намудҳои дигари фаъолият тағйирёфтаи замин, ки аз моддаҳои маъданӣ ва органикӣ, об, ҳаво, организмҳои ҳокӣ ва самарани фаъолияти ҳаёти онҳо иборат буда, ҳосияти ҳосилхезӣ, сохт ва хусусиятҳои дигари барои мавҷудияти набототу ҳайвонот ва ҳаёту фаъолияти инсон зарурро дорост;

-**ҳифзи хок** – маҷмӯи чораҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ ва тадбирҳои дигари оқилона истифода бурдани хок, инчунин аз харобшавӣ, таъсири манфии табиӣ ва техногенӣ пешгирӣ ва ҳифз кардани он;

-**ҳолати хок** – маҷмӯи нишондиҳандаҳои, ки таркиб, сохт ва хусусияти хокро ифода мекунад;

-**сифати хок** – маҷмӯи ҳосиятҳои хок, ки чанбаҳо ва самаранокии аҳамияти хокро дар таъмини муҳити мусоид барои зисти инсон, наботот ва ҳайвонот муайян мекунад;

-**қабати ҳосилхези хок** – қабати болоии хок, ки барои нумӯи наботот ҳосияти мусоидро дорост;

-**хоки нодир** – хоке, ки дар шароити беназири табию иқлимӣ ташаккул ёфта, дорои аҳамияти махсуси ҳифзшавандаи табиӣ, илмӣ ва хусусиятҳои дигари арзишнок мебошад;

-**хоке, ки ба он хатар аз байн рафтани таҳдид менамояд** – хоке, ки аз ҳосиятҳои худ маҳрум мегардад ё ҳамчун объекти табиӣ аз байн меравад;

-**меъёрҳои сифати хок** – нишондиҳандаҳои сохт ва ҳосиятҳои хок, ки ба тӯфайли онҳо хок қобилияти ҳосилхезии худро нигоҳ медорад;

- **таъсиррасонии имконпазир ба хок**- натиҷаи таъсири фаъолияти хоҷагидорӣ ва тарзҳои дигари истифодаи хок, ки дар ин ҳолат меъёрҳои сифати хок риоя гардида, аз ҳадди таъсири ҷои антропогенӣ ба хок зиёд намебошад;

-**меъёрҳои таъсиррасонии имконпазир антропогенӣ ба хок** -натиҷаи таъсири умумии намудҳои гуногуни фаъолияти хоҷагидорӣ ва тарзҳои дигари истифодаи хок, ки дар он ҳолат қобилияти табиӣи хок таъмин мегардад;

-**ифлосшавии хок** – бо хок омехта ва дар он ҷамъ шудани моддаҳои зарарноки кимиёвӣ, радиоактивӣ ва микроорганизмҳо, ки сифати хокро хароб месозанд, ба унсурҳои дигари муҳити табиӣ ва умуман ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд;

-**харобшавии тадриҷии хок** – бад шудани сохт ва таркиби хок, ки ба олудашавӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавӣ ва омилҳои дигари манфӣ сабаб гардида, ҳосилхезии онро паст ва таркибашро хароб месозад;

-**беқувватии хок** – тағйир ёфтани сохт ва ҳосиятҳои хок, ки дар натиҷаи он моддаҳои ғизоӣ кам гашта, ҳосилхезиашро паст мекунад;

-**вайрон шудани хок** – қисман ё пурра (ба таври механикӣ) нобуд ва вайрон гардидани таркиби хок;

-**барқарорсозии хок** – андешидани чораҳо дар бобати барқарор намудани ҳолати табиӣи сохт, сифат ва хусусиятҳои хок.

Моддаи 2. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи хок

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи хок ба Конституция (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, санадҳои дигари меъерии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад.

Моддаи 3. Ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи хок

1. Ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи хок мутобиқи принцип ва меъёрҳои эътирофнамудаи ҳуқуқӣ, шартномаҳои байналмилалӣ ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Самтҳои асосии ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи хок инҳоянд:

-иштирок дар шартномаҳо, барномаҳо ва лоиҳаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи хок;

- мутобиқ гардонидани стандарту меъёрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳок бо стандарту меъёрҳои байналмилалӣ;
- мубодилаи иттилооти илмӣ ва иттилооти дигар дар соҳаи ҳифзи ҳок.

БОБИ 2. АСОСҲОИ ТАНЗИМИ ДАВЛАТИИ ФАЪОЛИЯТ ДАР СОҲАИ ҲИФЗИ ҲОК

Моддаи 4. Принципҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи ҳок

- Принципҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи ҳок аз инҳо иборатанд:
- таъмини истифодаи оқилона ва нигоҳдории ҳок ҳамчун муҳимтарин ҷузъи муҳити табиӣ;
  - таъмини татбиқи технологияҳои ҳифзи ҳок ва ҷораҳои дигари пешгирӣ аз олудашавӣ ва харобшавии ҳок дар рафти фаъолияти ҳоҷагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар;
  - сари вақт гузаронидани таҳқиқот ва ошкор намудани тағйироти ҳолати ҳок;
  - андешидани тадбирҳо барои ҳосилхез гардонидани ҳок ва барқарор кардани ҳоки харобгардида;
  - илман асоснок кардани ҷорабиниҳо дар соҳаи ҳифзи ҳок;
  - ошкор, пурра ва саҳеҳ будани маълумоти ҳолати ҳок ва тадбирҳои, ки барои ҳифзи ҳок андешида мешаванд;
  - иштироки мутахассисон дар мавриди қабули қарорҳо дар соҳаи ҳифзи ҳок;
  - ноғузир будани ҷавобгарӣ барои зарари ба ҳок расонидашуда.

Моддаи 5. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳок

- Ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳок дохил мешаванд:
- амалӣ намудани сиёсати ягонаи давлатӣ;
  - муайян кардани мақоми ваколатдор;
  - тасдиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ;
  - таҳия ва маблағгузорӣ ба барномаҳои ҷомеа ва мақсадноки давлатӣ;
  - ташкили мониторинги давлатии ҳолати ҳок, муайян кардани тартиби гузаронидани мониторинги истеҳсоли;
  - муқаррар намудани тартиби мансуб донишмандони ҳок ба ҳоки нодир ва ҳоке, ки ба он хавфи нобудшавӣ таҳдид мекунад;
  - муайян намудани тартиби назорати давлатии ҳифзи ҳок;
  - бастанӣ созишномаҳо ва шартномаҳои байниҳукумати ва андешидани тадбирҳо ҷиҳати иҷрои онҳо;
  - ваколатҳои дигар оид ба ҳифзи ҳок, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст.

Моддаи 6. Барномаҳои ҳифзи ҳок

1. Барои ҳифзи гуногуннавьии ҳок, аз ҷумла пешгирӣ аз олуда ва харобшавии он барномаҳои ҷомеа ва мақсадноки давлатию минтақавӣ қабул карда мешаванд.
2. Дар барномаҳои ҷомеа дар баробари пешбинӣ намудани тадбирҳо дар соҳаи ҳифзи ҳок ҷорабиниҳои дигари ҳифзи муҳити зист низ пешбинӣ карда мешаванд.
3. Дар барномаҳои мақсадноки давлатӣ ва минтақавӣ ҳифзи ҳок аз эрозияи обӣ ва бодӣ, барқарор намудани ҳокҳои харобшуда, андешидани тадбирҳо бо мақсади баланд бардоштани ҳосилхезии ҳок ва тадбирҳои дигари ба ҳифзи ҳок мусоидаткунанда пешбинӣ мегарданд.

Моддаи 7. Муқаррар намудани меъёрҳо дар соҳаи ҳифзи ҳок

1. Бо мақсади ҳифзи ҳок, таъмини иҷрои қорҳои санитарияи гигиенӣ, экологӣ ва ҳоҷагидорӣ меъёрҳои давлатии сифати ҳок, меъёрҳои ҷои таъсиррасонӣ ба ҳок ва меъёрҳои дигар муқаррар карда мешаванд.
2. Нишондиҳандаҳои меъёрии сифати ҳок шомили нишондиҳандаҳои ҳадди ҷои гилзати моддаҳои кимиёвӣ, радиоактивӣ, биологӣ ва микроорганизмҳо дар ҳок ва тағйироти ҷои таркиб, сохт ва хусусиятҳои он, ки иҷрои вазифаҳо таъмин менамоянд, буда бо назардошти навъи ҳок ва таъйиноти мақсадноки замин муқаррар карда мешаванд.
3. Нишондиҳандаҳои меъёрии таъсири ҷоиз ба ҳок шомили нишондиҳандаҳои меъёрии таъсири намуди мушаххаси ҷои фаъолияти ҳоҷагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар ба ҳок, ки марбут ба сарчашмаи мушаххаси таъсир ҳастанд ва нишондиҳандаҳои фишори ҷои антропогенӣ ба ҳок мебошанд.
4. Нишондиҳандаҳои меъёрии ҷои антропогенӣ ба ҳок аз рӯи ҳар намуди таъсир ба ҳок ва маҷмӯи таъсир ба ҳоки тамоми маҳалли муайян бо назардошти хусусиятҳои ташаккули ҳоки минтақавӣ гуногуни табиӣ ва иқлимӣ, қобилияти худбарқароркунии ҳок ва таъйиноти мақсадноки замин муқаррар карда мешаванд.
5. Нишондиҳандаҳои меъёрии таъсири ҷои антропогенӣ ба ҳоки замини киштзорҳо бояд ҳосилхезии онро таъмин намоянд.
6. Нишондиҳандаҳои меъёрии соҳаи ҳифзи ҳок аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд.

Моддаи 8. Мониторинги хок

1. Мониторинги хок аз мушоҳидаи мунтазами ҳолати он бо мақсади ошкор намудани тағйирот дар сохт ва сифати он иборат буда, таҳқиқоти хок, баҳодиҳии он ва пешбини тадбирҳо чихати пешгирии падидаҳои манфии онро дар бар мегирад.

2. Мониторинги давлатии ҳолати хокро мақомоти ваколатдори давлатӣ дар доираи мониторинги давлатии экологӣ ва (ё) мониторинги замин мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ месозанд.

3. Мониторинги давлатии ҳолати хок аз ҳисоби бучети давлат амалӣ карда мешавад.

4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки бо фаъолияти хочагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар машғуланд ва дар натиҷаи фаъолияти онҳо ба хок таъсири манфӣ расидааст, ўҳдадоранд мониторинги ҳолати хокро анҷом диҳанд. Дар ин ҳолат мониторинги ҳолати хок аз ҳисоби шахсоне, ки фаъолияти онҳо ба ҳолати хок таъсири манфӣ расонидааст, амалӣ гардонда мешавад.

Моддаи 9. Таҳқиқи хок

1. Мақсад аз таҳқиқи хок муайян кардани ҳолат ва сифати он, андешидани чораҳо оид ба ҳифз, барқарор ва беҳ намудани ҳолати хок мебошад.

2. Таҳқиқи хок дар асоси қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарори мақомоти ваколатдори давлатӣ ё бо ташаббуси истифодабарандагони замин гузаронида мешавад.

3. Таҳқиқи хок бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шуда, он мавқеи навъ ва зернавъҳои хоки қитъаи замин, ҳолати санитарӣ ва экологии хок, инчунин хусусиятҳои дигари онро муайян менамояд.

4. Таҳқиқи хок аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатӣ ё шахсони мутасаддии ин намуди фаъолият бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад.

5. Маълумот оид ба таҳқиқи хок, харитаҳои хок, ҳисобот дар бораи ҳолати хок ва ҳуҷҷатҳои расмӣ дигарро дар бар мегирад.

6. Харитаҳои хок дар асоси маълумоти кадастри давлатии замин, мониторинги давлатии экологӣ, таҳқиқи хок ва маълумоти дигар дар бораи хок тартиб дода мешаванд.

Моддаи 10. Маълумот дар бораи ҳолати хок

Маълумот дар бораи ҳолати хок ва маълумот чихати андешидани тадбирҳо оид ба ҳифзи он аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ пешниҳод карда мешаванд.

БОБИ 3. ТАЛАБОТ БА ҲИФЗИ ХОК

Моддаи 11. Ҳифзи қабати ҳосилхези хок

1. Ҳифзи қабати ҳосилхези хок яке аз вазифаҳои асосии мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва шахсони воқеӣ ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор меравад.

2. Ҳангоми иҷрои фаъолияти хочагидорӣ ва намудҳои дигар фаъолиятҳои ҳифзи қабати ҳосилхези хок бояд таъмин карда шавад.

3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми дар қитъаҳои замини дорои хоки ҳосилхез бунёд кардани биноҳои иншоотҳо ва машғул шудан бо намудҳои дигари фаъолияти ғайрикишоварзӣ чихати хароб накардани қабати ҳосилхези хок, онро бурида гирифта, ба ҷойи дигар, ки шароити мусоид дорад, интиқол медиҳанд.

4. Қабати ҳосилхези хоки бурида гирифташуда барои барқарор намудани хоки заминҳои хароб ва олудагашта, заминҳои камҳосил, беҳтар кардани сифати хоки киштзорҳо, инчунин барои аз худ кардани қитъаҳои замини нав истифода мешавад.

5. Ҷойҳои нигоҳдории қабати ҳосилхези хоки бурида гирифташуда ва истифодаи минбаъдаи онро мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии шахру ноҳияҳо муайян мекунанд.

6. Қабати ҳосилхези хокро аз марзи маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардан манъ аст. Намунаи хок ва коллексияҳои хок танҳо ба мақсадҳои илмӣ бо тартиби муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хориҷи кишвар бароварда мешаванд.

Моддаи 12. Талабот ба ҳифзи хок ҳангоми банақшагирӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмон

1. Ҳангоми банақшагирӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмони биноҳои иншоотҳо талабот оид ба ҳифзи хок бояд риоя карда шавад.

2. Дар таҳияи лоиҳаҳои шахрсозӣ, меъморӣ ва сохтмон баробари ба инобат гирифтани талаботи экологии санитарӣ бояд тадбирҳо оид ба ҳифзи хоки ҳосилхез ҳатман пешбинӣ карда шаванд.

Моддаи 13. Талабот ба ҳифзи хок ҳангоми иҷрои фаъолияти истехсолӣ, истифодабарии объектҳои фаъолияти хочагидорӣ ва дигар намуди фаъолият

1. Фаъолияти истехсолӣ, истифодабарии объектҳои фаъолияти хочагидорӣ ва намудҳои дигар фаъолият, ки ба хок таъсири манфӣ мерасонанд, бояд мутобиқи талабот ва нишондиҳандаҳои меъёри ҳифзи хок ба роҳ монда шавад.

2. Бо мақсади пешгирии ифлосшавии хок шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми фаъолияти истеҳсолӣ, истифодаи объектҳо ва намудҳои дигари фаъолият, ки ба хок таъсири манфӣ мерасонанд, ӯҳдадоранд технологияҳои самарабахши тоза кардани ҷангу дуд ва партовҳои дигарро ба роҳ монда, объектҳоиашонро бо таҷҳизоти махсуси поксозӣ таъмин намоянд.

3. Дар ҳолати аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ истифода намудани объектҳо ва машғул шудан бо намудҳои дигари фаъолият, ки ба ҳолати хок таъсири манфӣ расонида метавонанд, гузаронидани мониторинги истеҳсолии ҳолати хок аз ҷониби онҳо ҳатмӣ мебошад.

4. Агар хоки қитъаҳои замин дар натиҷаи истифодаи объектҳо ва намудҳои дигари фаъолият ифлосгашта, ба саломатии аҳоли хатар таҳдид намояд, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ вазифадоранд, қабати олудашудаи хокро бурида гирифта, дар ҷои махсус ғуронанд ва бо тартиби маъмулӣ бо хоки тоза рӯпӯш намоянд.

Моддаи 14. Талабот оид ба ҳифзи хок ҳангоми барҳам додан ё муваққатан аз амал боздоштани объектҳои хоҷагидорӣ ва намудҳои дигари фаъолият

Дар сурати барҳам додан ё муваққатан аз амал боздоштани объектҳои хоҷагидорӣ ва намудҳои дигари фаъолият, ки ба ҳолати хок таъсири манфӣ мерасонанд, шахсони воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки дар объектҳои мазкур фаъолият мекунанд, вазифадоранд ҳолати хокро таҳқиқ намуда, барои барқарор кардани ҳолати мусоиди истифодаи минбаъдаи он мутобиқи таъйиноти мақсаднок тадбирҳо андешанд.

Моддаи 15. Талабот ба ҳифзи хок аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ

1. Барои ҳифз намудани хок аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ аввал корҳои вобаста ба таҳқиқи хок гузаронида мешаванд.

2. Бо мақсади ҳифзи хок аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ лоиҳаҳои заминсозии дохилихоҷагӣ таҳия карда мешаванд, ки дар онҳо тадбирҳои агротехникӣ, мелиоративӣ ва тадбирҳои дигар пешбинӣ мегарданд.

3. Бо назардошти натиҷаҳои таҳқиқи хок барои ҳифзи он аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ тадбирҳои зерин андешида мешаванд:

- тоза кардани захбуру захкашҳо то ҳадди муайяннамудаи лоиҳаи паст кардани сатҳи обҳои зеризаминӣ;

- обшӯй кардани заминҳои шӯр;

- риоя кардани меъёри обёрӣ мутобиқи нақшаи обёрикунӣ ва эҳтиёҷоти зироат;

- иҷрои корҳои дигари агротехникӣ ва мелиоративӣ, ки ба ҳифзи заминҳо аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ мусоидат мекунанд.

Моддаи 16. Талабот оид ба ҳифзи хок аз камғизоӣ ва хушқу сахтшавӣ

1. Истифодабарандагони замин ӯҳдадоранд барои камғизо, хушқу ва сахт нашудани хок, инчунин барқарор намудани ҳосилхезии хок, хусусиятҳои кимиёвӣ ва биологии он, тадбирҳо андешанд.

2. Бо мақсади пешгирии камғизо нашудани хок бо назардошти натиҷаҳои таҳқиқи хок, аз ҷумла аз харитаи агроқимиёвӣ ва корҳои лабораторӣ истифода карда, ба хок мутобиқи меъёрҳои зарурӣ нуриҳои маъданӣ ва органикӣ андохта мешаванд. Барои ҳифз намудани хок аз камғизошавӣ ва баланд бардоштани ҳосилхезии он нақша ва тартиби муайяни киштгардони зироатҳоро ҷорӣ намудан зарур аст.

3. Ҷорабиниҳо оид ба пешгирии хушқушавии хок дар доираи корҳои мелиоративӣ ва агротехникӣ зерин анҷом дода мешаванд:

- вобаста ба маҳалли ҷойгиршавии табиӣи хок ва бо назардошти намуди зироат таҳия кардани нақшаи истифодабарии об ва обёрии замин тибқи меъёрҳои муайяншуда;

- бо мақсади нигоҳ доштани намнокии хок пеш аз боришоти барфу борон мутобиқи талаботи агротехникӣ шудгор кардани заминҳо.

4. Барои ҳифзи хок аз сахтшавӣ дар баробари андешидани тадбирҳои пешбиниамудаи қисмҳои 2 ва 3 моддаи мазкур ҷораҳои иловагӣ оид ба нарм намудани хокҳои сахтшуда ва кишти зироатҳое, ки хусусияти ковок кардани хокро доранд, андешида мешаванд. Ҳамзамон барои сахт нашудани хок ба замин нуриҳои маъданӣ ва органикӣ андохта мешаванд.

Моддаи 17. Талабот оид ба барқарор намудани хоки харобгардида

1. Истифодабарандагони замин ва хоҷагидорони дигаре, ки барои истифода қитъаҳои замин доранд ва дар натиҷаи амал ё беамалии онҳо хоки заминашон хароб гардидааст, ӯҳдадоранд барои барқарор намудани он тадбирҳо андешанд.

2. Харочоти барқароркунии хоки харобгашта аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки бинобар амал ё беамалии онҳо хароб гардидааст, ҷуброн карда мешаванд.

3. Тадбирҳо оид ба барқароркунии хоки харобшуда дар асоси усулҳои илмӣ ва бо назардошти намуд ва дараҷаи харобшавии он, қобилияти табиӣ аз нав барқароршавии хок, инчунин бо назардошти таъйиноти мақсаднокии хок андешида мешаванд.

4. Ҳангоми барқарор кардани хоки харобгардида тартиби махсуси истифодаи қитъаи замини дорои чунин хок чорӣ карда мешавад, ки ин амал барои барқарор намудани хосият ва хосилхезии хок, камтар кардани таъсири антропогенӣ ва пурра барқарор гаштани фаъолияти зарурии он равона карда мешавад.

5. Агар дар рафти фаъолияти хочагидорӣ ҳолати хок мунтазам хароб гардида ё бо моддаҳои зараровар беш аз пеш олула шуда, ба саломатии одамон хатар таҳдид намояд, истифодабарии ин гуна қитъаҳои замин боздошта мешавад.

6. Қабати хоки бо моддаҳои радиоактивӣ ё бо моддаҳои дигари ба ҳаёт ва саломатии инсон зарарнок олулашудаи хок бурида гирифта, бо тартиби муайянкардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷойи махсус гӯронда мешавад.

7. Дар сурати қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи қитъаи замин мутобиқи банди «д» моддаи 37 Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ аз ҷуброни зарари ба хок расонидаашон озод карда намешаванд.

БОБИ 4. НАЗОРАТ ДАР СОҲАИ ҲИФЗИ ХОК

Моддаи 18. Назорати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи хок

1. Назорати давлатии ҳифзи хок дар доираи назорати давлатии экологӣ, назорати давлатии истифодабарии ҳифзи замин ва назорати таъмини беҳбудии санитарии эпидемиологии аҳоли сурат мегирад.

2. Назорати давлатии ҳифзи хок амалҳои зеринро дар бар мегирад:
-назорати ҳолати хок дар рафти фаъолияти хочагидорӣ ва намудҳои дигари фаъолият;
-назорати иҷрои талабот ва риояи нишондиҳандаҳои меъёри ҳифзи хок;
-назорати иҷрои чорабиниҳои пешбининамудаи ҳуҷҷатҳои заминсозӣ, шаҳрсозӣ ва экологӣ, инчунин ҳуҷҷатҳои дигар, ки тадбирҳои пешгирии хароб ва олулашавии хок, барқарорсозии он ва рафъи чараёнҳои манфири дар хок фаро гирифтаанд;
-санҷиши дурустии маълумоте, ки дар бораи ҳолати хок пешниҳод карда шудааст;
-андешидани чораҳо оид ба рафъи камбудихо дар соҳаи ҳифзи хок.

3. Мақомоти ваколатдор ва тартиби назорати давлатиро дар соҳаи ҳифзи хок Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

Моддаи 19. Назорати ҷамъиятӣ ва истехсолии ҳифзи хок

Назорати ҷамъиятӣ ва истехсолии ҳифзи хок бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардонида мешавад.

БОБИ 5. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 20. Ҷавобгарӣ барои риояи накардани талаботи Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки талаботи Қонуни мазкурро риоя намеkunанд, тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 21. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Эмомалӣ Раҳмон

ш. Душанбе, 16 октябри соли 2009,
№555